

Energimyndigheten
registrator@energimyndigheten.se

Yttrande över rapporten Verifiering av markkriterier för svensk agrobiomassa

Er beteckning: 2022-006668

Sammanfattning

Förslaget till kriterier tycks utgå från en förenklad uppfattning om naturtyperna i odlingslandskapet och hur dessa brukas. Konsekvenser för de areella näringarna, för miljömålet Ett Rikt Odlingslandskap samt för den nationella livsmedelsstrategin tycks inte ha beaktats tillräckligt. Kriterierna bör omarbetas. Energimyndigheten behöver inkludera den kompetens på Jordbruksverket som sysslar med miljöersättningar, miljömål för och värden av odlingslandskapet. Jordbruksverket är ansvarig sektorsmyndighet för miljömålet Ett Rikt Odlingslandskap.

I sin nuvarande utformning riskerar kriterierna att skada Sveriges miljömål, de areella näringarna samt förutsättningarna för den nationella livsmedelsstrategin. Vår kritik gäller främst:

- Otydlighet ifråga om naturtyper och tillåtna skötselåtgärder – främst avseende trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald.
- Förslagen tycks utgå från en förenklad syn på odlingslandskapets naturtyper och beaktar inte traditionella brukningsformer och behovet av restaureringsinsatser.
- Trädrika och skogsartade betesmarker med med höga hävdberoende naturvärden är svåra att kategorisera och biomassa därifrån riskerar att inte kunna verifieras som hållbar.
- Det tycks bli besvärligt/möjligt att restaurera igenväxta eller beskogade f d betesmarker, slätterängar och strandängar till den naturtyp de haft i mitten av eller början av 1900-talet.
- Nyligen restaurerade betesmarker med med höga hävdberoende naturvärden tycks inte passa in i systemet och biomassa därifrån inte kunna verifieras som hållbar.
- Förslaget är otydligt ifråga om hur omfattande bevis och belägg någon ska visa upp när det gäller material från sådana röjningar och restaureringar som är normalt lantbruk.
- Risk för ökade administrativa pålagor på verksamhetsutövare inom de areella näringarna.

Vi föreslår att förslaget revideras med utgångspunkt från i huvudsakligen följande perspektiv:

- Kriterierna ska inte försvåra traditionell brukning och skötsel av betesmarker, inklusive av trädrika hagmarker och skogsbeten.
- Kriterierna ska inte försvåra restaurering av igenväxta och beskogade f d betesmarker, slätterängar och strandängar.
- Den nationell livsmedelsstrategin behöver beaktas mer. Förutsättningarna för de areella näringarna, inklusive betesdrift, behöver optimeras vid regeländringar.

Utvecklade Synpunkter

Jordbrukslandskapets värden i Sverige har tillkommit i samspel med och är avhängiga människans brukande i form av växtodling, slätter och betesbruk. Att kunna ta ut biomassa från betesmarker och betade skogar står inte i motsatsförhållande till naturvård och hållbarhet. Att röja sly och hugga bort enstaka träd är normal skötsel av betesmark för att bevara och förstärka natur- och kulturvärden. För att gynna pollinerande insekter och för att hävda stora arealer med ett mindre antal betesdjur kan behovet av kompletterande röjning förväntas bli större framöver. Tillkommande regelverk behöver beakta förutsättningarna för rationellt jordbruk, för livsmedelsproduktion, för att människor kan bo och ha inkomster på landsbygden och för att den biologisk mångfalden ska förstärkas – allt i samma landskap.

De av våra naturtyper som är både träd- och buskrika och som används för betesdrift hör till de för den biologiska mångfalden och för den gröna infrastrukturen allra mest värdefulla naturmiljöerna. Dessa är till sin natur ofta just hybridversioner av skog och gräsmark. Förslaget tillgodoser enligt vår mening inte behovet av ett tydligt och tryggt regelverk för dessa miljöer. Förslaget tycks inte ha försäkrat sig om att de jordbruksmarker som är kvalificerade för miljöersättning och som är trädrika betesmarker verkligen har sina tydliga platser i systemet. Vid författandet av förslaget tycks man också ha bortsett från den omfattande verksamhet som förekommer i form av restaurering av igenväxta och nu beskogade marker med målbilden betesmark, slätteräng, strandäng eller skogsbete m fl så kallade ”markklasser” med miljöersättning. Sådana restaureringsansträngningar – som sker med Jordbruksverkets, Länsstyrelsernas eller Naturvårdsverket goda minne – tycks försvåras eller omöjliggöras av de föreslagna reglerna.

Otydligheter i förslaget härrör till stor del från det introducerade begreppet ”mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald”. Dessa otydligheter befaras för de areella näringarna kunna försvåra skötseln av trädrika beteshävdade naturtyper samt försvåra restaurering av betesmarker. Som exempel på detta vill vi särskilt belysa följande avsnitt i förslaget (kursivt är citat, Lst = Länsstyrelsens kommentar):

3.1, sidan 11

Eftersom agrobiomassa kommer från jordbruksmark, vilken inte samtidigt kan vara skogsmark eller träd- och buskmark, räcker det att aktören verifierar att ändrad markanvändning inte skett från skogsmark eller träd- och buskmark till jordbruksmark. Lst: Utsagan ter sig motsägelsefull.

3.1.2, sidan 14

Vad som avses med skog eller annan trädbevuxen mark bör utgå från skogsvårdslagens definitioner av skogsmark samt träd- och buskmark, på samma sätt som för kriteriet avseende naturskog i 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen. I definitionen ligger att sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intressen som kan hänföras till träden och vegetationen inte klassas som skog eller träd- och buskmark. Lst: Vi ifrågasätter att ensidigt luta sig emot Skogsvårdsstyrelsens definitioner här och befarar att det kan ställa trädrika och skogsartade betesmarker i ett besvärligt läge för att verifiera biomassa därifrån.

3.1.3, sidan 15

Kriterierna avseende naturskog samt skog med stor biologisk mångfald gäller endast agrobiomassa, dvs biomassa som producerats på jordbruksmark. Naturskog och skog med stor biologisk mångfald återfinns i Sverige på skogsmark eller träd- och buskmark. Enligt definitionen av skogsmark samt träd och buskmark ingår inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål. Lst: Det tycks svårt att läsa ut den praktiska betydelsen av detta ifråga om förutsättningarna för skötselinsatser.

3.1.3, sidan 15 - 16

Tidigare har kontroll mot nyckelbiotopsregistret använts för att kontrollera om ett område hyser höga naturvärden. Nyckelbiotopsregistret omfattar skogsmark och är inte tillförlitligt för andra marker. Eftersom kriteriet nu endast gäller biomassa från jordbruksmark, behöver det för skogsmark eller träd- och buskmark inte avgöras om marken har hög biologisk mångfald eller inte, utan det räcker att aktören verifierar att ändrad markanvändning inte skett sedan 1 jan 2008 från skogsmark eller träd- och buskmark till jordbruksmark. Lst: Detta tycks exkludera områden som restaureras eller nyligen restaurerats från en igenväxningsfas till en hävdad fas av marken – av naturvårds – och miljömålsskäl.

4.3.1, sidan 27

§2 punkt 1: skogsmark: mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder, Enligt definitionen av skogsmark ingår inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål. Kriteriet innebär nu specifikt att agrobiomassa inte får komma från mark som var skogsmark 1 januari 2008 eller senare. Lst: Detta tycks exkludera områden som restaureras eller nyligen restaurerats från en igenväxningsfas till en hävdad fas av marken – av naturvårds – och miljömålsskäl.

4.3.2, sidan 27 – 28

Skogsmark som endast uppnår 10-30 % krontäckning utgörs i Sverige framförallt av mer lågproduktiv skogsmark som inte lämpligen kan ställas om till åkermark för produktion av agrobiomassa till biodrivmedel eller biobränslen. Att verifiera att marken 2008 hade en kronslutenhet mellan 10-30% (eller förutsättningar att nå denna kronslutenhet), och därmed är godkänd för produktion av agrobiomassa förutsatt att växthusgaskravet är uppfyllt bedöms därför inte vara aktuellt utifrån de svenska produktionsförhållandena. Lst: Vi delar inte bedömningen att denna kategori marker inte skulle vara aktuell för svenska produktionsförhållanden. Här är det värt att erinra sig att mark som kan vara övergiven/igenväxt betesmark ofta hamnar i en sådan beskriven kategori. Denna är inte sällan lämplig att restaurera till betesmark genom att ta bort sly och igenväxande lövträd och friställa t ex ek, lind, hamlade träd, enbuskar, slånbar och hasselbuketter. Således tycks även denna skrivning exkludera områden som restaureras eller nyligen restaurerats från en igenväxningsfas till en hävdad fas av marken – av naturvårds – och miljömålsskäl.

Angående texten på sidan 18 om Natura 2000 vill vi understryka att det i Sverige finns många naturbetesmarker och betade gräsfattiga marker och skogsbeten som har höga naturvärden och tillhör en naturtyp enligt Natura 2000-nomenklaturen men som inte är klassade som egna skyddade Natura 2000-områden.

I Jordbruksverkets föreskrifter för miljöersättning finns tydliga kriterier för kvalificering till en markklass och villkor för dess skötsel. Vi föreslår att kriterierna tydligare ska relatera till de olika typer av betesmarker som idag omfattas av miljöersättning för betesmarker och slåtterängar, främst enligt föreskriften SJVFS 2021:44. Dessa markklasser är:

- Alvarbete
- Betesmark
- Mosaikbetesmark
- Restaureringsmark
- Skogsbete
- Slåtteräng.

För mark som ingår i ett avtalat pågående åtagande för miljöersättning eller miljöinvestering med Jordbruksverket eller Naturvårdsverket som motpart föreslår vi att uttagen biomassa undantas från krav på utredande belägg eller bevis för att biomassa därifrån inte skadar naturmiljön. För denna kategori ska det räcka att referera till befintligt avtal/åtagande.

Sverige har 2017 i stor politisk enighet antagit en nationell livsmedelsstrategi. Strategin siktar i första hand emot 2030. Dess övergripande mål är en ökad livsmedelsproduktion samtidigt som relevanta miljömål ska nås i syfte att skapa tillväxt, sysselsättning och hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen ska bidra till en ökad självförsörjningsgrad. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Vi föreslår att förslaget revideras med utgångspunkt från i huvudsakligen följande perspektiv:

- Kriterierna ska inte försvåra traditionell brukning och skötsel av betesmarker, inklusive trädrika hagmarker och skogsbeten.
- Kriterierna ska inte försvåra restaurering av igenväxta och beskogade f d betesmarker, slåtterängar och strandängar.
- Den nationell livsmedelsstrategin behöver beaktas mer. Förutsättningarna för de areella näringarna, inklusive betesdrift, behöver optimeras vid regeländringar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chef landsbygdsenheten Susanne Boe Skåmedal med lantbrukskonsulent Anders Eliasson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

hbk@energimyndigheten